

AANHANGSEL

VAN

NAGEKOMEN STUKKEN,

DIE HIERBOVEN MOETEN INGELASCHT WORDEN (1).

138 (3bis).

1238, *Atrecht*. Uittreksel uit een verloren handschrift, aangehaald in 1755 door den predikheer Provillle, over den eersten inquisiteur zijner orde aldaar, pater Petrus d'Arvin.

[Anno 1238] inquisitio propter haereticos Albigenses Atrebatî instituitur et fuit primus inquisitor R. P. Petrus d'Arvin, sanctae theologiae magister, et convaluit [inquisitio] usque ad annum 1556.

Nécrologe (« assez fautif des religieux de ce couvent qui paroît visiblement n'avoir été écrit qu'en 1660 »), blz. 2, aangehaald bij Provillle, *Histoire du couvent des Dominicains d'Arras*, blz. 387 en 683 (HS. van 1755, berustende ter Nationale Bibliotheek te Parijs, MS. fr. n° 11620).

139 (4bis).

1317, *Januari 13, Avignon*. Bul van paus Johannes (XXII), waarbij hij den cantor der O. L. Vrouwenkerk te Dendermonde beveelt, aan het Begijnhof van Dendermonde de goederen te doen terugkeeren, die ervan werden vervreemd.

(1) Het eerste cijfer, aan 't hoofd van ieder stuk, duidt de volgorde aan; het tweede, de plaats waar het in dit boekdeel zou moeten ingeschoven worden.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio cantori ecclesiae Beatae Mariae Tenremondensis, Cameracensis dioecesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilectarum in Christo filiarum magistrarum et sororum domus Beginarum Tenremondensium, Cameracensis dioecesis, precibus inclinati, presentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea, quae de bonis ipsius domus alienata inveneris illicite vel distracta, ad jus et proprietatem ipsius domus legitime revocare procures, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere.

Datum Avinione, idibus Januarij, pontificatus nostri anno primo.

Archief der Burgerlijke Godshuizen te Dendermonde, oorspronkelijk stuk op perkament, voorzien van het looden pauselijk zegel; afgedrukt door J. Broeckaert, *Cartularium van het Begijnhof van Dendermonde*, n° XIV, blz. 19. — Dit stuk werd door den uitgever ten onrechte geplaatst op *Januari 1316*.

140 (4ter).

1317, September 7, Avignon. Bul van paus Johannes XXII, waarbij hij den cantor der O. L. Vrouwenkerk te Antwerpen beveelt, aan het Begijnhof van Aalst de goederen te doen terugkeeren, die ervan werden vervreemd.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio cantori ecclesie Beate Marie Antwerpiensis, Cameracensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad audientiam nostram pervenit, quod tam dilecte in Christo filie Margareta et sorores domus Dei Sancte Catherine in Alost, Cameracensis diocesis, quam ille, que in eadem domo precesserunt, easdem decimas, terras, domos, possessiones, castra, grangias, piscarias, prata, nemora, molendina, jura, jurisdictiones et quedam alia bona ipsius domus Dei, datis super hoc litteris, confectis exinde publicis instrumentis, interpositis juramentis, factis renon-tiationibus et penis adjectis, in gravem ipsius domus Dei lesionem nonnullis clericis et laicis, aliquibus eorum ad vitam, quibusdam vero ad non modicum tempus et aliis perpetuo ad firmam vel sub censu annuo, concesserunt, quorum aliqui dicuntur super hiis confirmationis litteras in forma communi a sede apostolica impetrasse. Quia vero nostra interest super hoc de oportuno remedio providere, discretionem tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ea, que de bonis ipsius domus per concessionem hujusmodi alienata inveneris illicite vel distracta, non obstantibus litteris, instrumentis, juramentis, penis, renon-tiationibus et confirmationibus supradictis, ad jus et proprietatem ejusdem domus Dei legitime revocare procures, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; testes autem, qui fuerint nomi-

nati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas testimonium veritati perhibere.

Datum Avinione, VII id. Septembris, pontificatus nostri anno primo.

Archief van het Begijnhof te Aalst, oorspronkelijk stuk op perkament, voorzien van het looden pauselijk zegel (waarvan een afschrift in het *Charterboek* van hetzelfde Begijnhof, blz. 8); afgedrukt bij Fr. de Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis der stad Aalst*, deel III, blz. 386-387, noot.

141 (4⁴).

1320, December 31, Avignon. Bul van paus Johannes XXII, gericht tot den bisschop van Kamerijk, over de van ketterij verdachte Begijnen. — De tekst van deze bul is eensluidend met dien van de bul, door denzelfden paus op denzelfden dag aan den bisschop van Doornik gezonden. (Zie *Corpus* I, n° 175, blz. 170-172.)

Dits de beschermenesse ende absolutie van den paus Jan XXII up de Beghinen, wonende int biscopdom van Camerike, van der vervoatenesse, die gheworpen was up eene secte in Almaeinghen.

In nomine Domini, amen.

Hoc est transsumptum cujusdam littere apostolice, bulla plumbea sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Johannis, divina providentia pape XXII^{di}, cum filo canapis, more curie Romane, bullate, cujus tenor sequitur in hec verba :

Johannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Cameracensi salutem et apostolicam benedictionem.

Cum de mulieribus, que *Beghine* vulgariter et communiter nuncupantur, enz. ... prestatum (1).

Datum Avinione, secundo Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno ... quinto.

Archief van het Begijnhof te Aalst, *Charterboek*, blz. 5; afgedrukt bij Fr. de Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis der stad Aalst*, deel III, blz. 450-452, bijlage X. — Uit dit stuk blijkt, dat de datum 31 Januari 1321, opgegeven door het *Inventaire des titres et papiers du béguinage de Ste Élisabeth à Valenciennes* (*Corpus* III, n° 5, blz. 3-4; n° 7, blz. 5, en n° 9, blz. 7) onjuist is, overeenkomstig het aldaar uitgesproken vermoeden.

(1) Deze tweede tekst laat toe een paar fouten in den reeds door ons afgedrukten tekst te verbeteren. Lees, *Corpus* I, blz. 171, r. 3: *earum* voor *eorum*; r. 4: *circa articulos quoque fidei et ecclesiastica sacramenta opinionones eidem contrarias introducere*; r. 6: *inducere* voor *educere*; r. 7: *Cum autem nuper*; r. 41: *ne de hujusmodi disputationibus contra hujusmodi predicti predecessoris*.

142 (10bis).

(1311, November-1324, Februari 23, bisdom Kamerijk.)
 Uittreksel uit de hernieuwing van de statuten van het Begijnhof van Dendermonde (Brussel, 6 Juli 1551) door Robrecht van Croy, bisschop van Kamerijk, waarbij hij de lotgevallen der Begijnen in de 14de eeuw vooraf laat gaan. — De bisschop herinnert, hoe paus Clemens V, op het concilie van Vienne (November 1311) de Beggarden en Begijnen in de Duitse landen wegens hunne ketterijen afschafte en hen aan de bisschoppen en inquisiteurs ter uitroeiing overleverde; hoe zijn opvolger paus Johannes XXII vernam, dat de Begijnen van het bisdom Kamerijk van het ware geloof niet waren afgeweken, en hieromtrent een onderzoek door den bisschop liet instellen, met bevel hen ongemoeid te laten, bijaldien dat onderzoek hun gunstig was (bul van 31 December 1320). Petrus, bisschop van Kamerijk, deze Begijnen rechtgeloovig bevonden hebbende, vaardigde op 23 Februari 1324 een bevel uit, waarbij het hun toegelaten werd in hunnen vorigen staat voort te leven, ongeacht de bul van Clemens V.

Robertus de Croy, Dei gratia episcopus et dux Cameracensis, Sacri Imperii princeps, comes Cameracensis, prepositus Watiniensis, Nivellensis, etc., universis et singulis Christi fidelibus presentibus et futuris has nostras literas visuris seu auditoris, salutem in Domino sempiternam.

Cum olim felicis recordationis Clemens papa quintus in concilio Viennensi Begardos et Beghinas Alemannie propter hereses, quas tunc seminaverant, exterminari ac statum eorum penitus ab ecclesia aboleri iussisset, episcopis et heretice pravitatis inquisitoribus locorum, in quibus commorabantur, committendo atque mandando, ut suum circa illos officium exercerent ac alias facerent, iuxta formam Clementinae *Ad nostrum de hereticis*; dehinc, similis recordationis Joannes vigesimus secundus, ipsius quondam domini Clementis immediatus successor, relatione fide digna intelligens in nostra civitate et diocesi Cameracensi mulieres, *Beginas* simpliciter nuncupatas, existere, quae per virtutum adornamenta currentes vivebant, ecclesias devote visitabant et frequentabant, prelati suis reverenter obediebant nec talibus se involvebant erroribus, sed in sancta et solida fidei simplicitate viventes, aliquae proprias, aliquae conductas vel sibi communes et cum honesta familia domos inhabitabant, aliquae simul ad maioris castitatis observantiam commorabantur, et sic vivebant, quod nulla contra eas fuerit nota aut infamia: unde indignum iudicans, innocentes cum nocentibus ad paria censi seu iudicari, ecclesiae nostrae Cameracensi pro tunc pontifex per apostolica scripta commisit ac dedit in mandatis, quatenus de vita earum diligenter se informaret, et si eas tales, prout immediate prescribitur, inveniret, easdem non sineret pretextu dictae Clementinae constitutionis quomodolibet molestari, molestatores, si qui fuerint, per ecclesiasticam censuram compescendo, ut sic dicte mulieres in

sanctis operibus se exercentes ac de virtutibus in virtutes proficiscentes, eterne retributionis premium, quod perseverantibus dumtaxat [in] consummatione prestatur, adipisci mererentur (1).

Quorum pretexto venerande memorie dominus Petrus, ejusdem ecclesiae Cameracensis pro tunc episcopus, predecessor noster, recepta super premissis informatione diligenti, per quam comperit Beginas hujusmodi tales esse prout proxime prescribitur, et ob id, anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo tertio, mensis Februarij die vigesima tertia, pontificatus dicti quondam domini Joannis papae vigesimi secundi anno octavo, easdem, prout decuit, in statu pacifico et quieto, veluti prius esse consueverant, ac in habitu humili et honesto, ut sic, a secularibus personis distincte, absque molestatione aliqua eis seu earum alteri, occasione prohibitionis hujusmodi Clementine, quomodo libet inferenda, remanere debere, censuras ecclesiasticas in rebelles fulminando, decrevit (2).

.
Datum et actum Bruxelle, dictae nostrae diocesis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, mensis Julii die sexta.

Per reverendissimum illustrissimum dominum
episcopum et ducem prefatum,

CLUSIS.

Archief der Burgerlijke Godshuizen te Dendermonde, oorspronkelijk stuk op perkament (het zegel ontbreekt); afgedrukt bij J. Broeckaert, *Cartularium van het Begijnhof van Dendermonde*, nr CIV, blz. 195-207.

143 (10ter).

1324-1326, *bisdom Kamerijk*. Latijnsch rijmpje over de werkdagigheid van bisschop Pierre de Mirepoix als vervolger der ketterij.

1324-1326. Pierre de Mirepoix, évêque de Cambrai, quitte son évêché pour estre évêque de Bayeux, en l'archevêché de Rouen. Nous luy donnerons en sa louange ces versés suivants :

Monspessulanus, Cameracum, Baioca Petro

Sub Mirepoix mores incoluere pios.

Hic sacrae tutor vir libertatis et acer

Hereticae vindex impietatis erat.

François Vinchant, *Annales de la province et conté du Hainaut* (Brusselsche uitgave, 1849), deel III, blz. 115.

(1) Vergelijk de bul van paus Johannes XXII in *Corpus I*, nr 175, blz. 171, en III, nr 141, blz. 162. Al het voorgaande is, in verkorten vorm, maar bijna overal woordelijk, uit die bul getrokken.

(2) Vergelijk de open brieven (van 23 Februari 1324) van den Kamerijkschen bisschop over den gunstigen afloop van het onderzoek betreffende de Antwerpsche en de Brusselsche Begijnen, in *Corpus I*, nr 178, blz. 173-174, en II, nr 51, blz. 84.

144 (14bis).

1346, *Januari 23, Avignon*. Bul van paus Clemens VI, waarbij hij den cantor der St. Gudulakerk te Brussel beveelt, aan de infirmerie van het Begijnhof van Dendermonde de goederen te doen terugkeeren, die ervan werden vervreemd.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio cantori ecclesie Sancte Gudule Bruxellensis, Cameracensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilectorum filiorum provisorum ac dilectarum in Christo filiarum magistrarum et sororum infirmarie pauperum nove curtis Beghinarum Tenremondensium, Cameracensis diocesis, per provisos et magistras et sorores solite gubernari, precibus inclinati, presentium tibi auctoritate mandamus, quatinus ea, quae de bonis ad ipsam infirmariam pauperum spectantibus alienata inveneris illicite vel distracta, ad jus et proprietatem eiusdem infirmarie legitime revocare procures, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere.

Datum Avinione, X kal. Februari[i], pontificatus nostri anno quinto.

Archief der Burgerlijke Godshuizen te Dendermonde, oorspronkelijk stuk op perkament, voorzien van het looden pauselijk zegel; afgedrukt bij J. Broeckaert, *Cartularium van het Begijnhof van Dendermonde*, n° XXIV, blz. 30-31. — Alhoewel gedateerd X kal. Februarii, plaatste de uitgever het stuk verkeerdelijk op Februari.

145 (85bis).

1470, *Mei 5, Rome*. Bul van paus Paulus II, gericht tot Willem, bisschop van Doornik, waarbij hij hem gelast met een onderzoek tegen de ketters, die in den schoot der Leuvensche Hoogeschool en in omliggende plaatsen sedert een viertal jaren hunne dolingen verspreiden. — Daartoe verleent de paus hem al de gewone machten der Luiksche inquisiteurs, tevens den inquisiteur der geestelijke provincie Keulen bevelende hem geenszins te dwarsboomen en verklarende dat alle voorrechten der Hoogeschool in deze zaak van geener waarde tegen zijn onderzoek zullen zijn te achten.

Paulus etc. venerabili fratri Guillelmo, episcopo Tornacensi, salutem, etc.

Pro humani generis redemptione de summis celorum ad ima mundi descendens, mortem tandem subiens temporalem, Dei Filius Jhesus Christus, ne gregem sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque pastore desereret, ipsius curam beato Petro

apostolo, ut sue stabilitate fidei ceteros in christiana religione firmaret eorumque mentes ad salutis opera sue accenderet devotionis ardore, commisit. Unde nos, eiusdem apostoli effecti, disponente Domino, licet immeriti successores et ipsius Redemptoris locum in terris quanquam indigni tenentes, circa gregis eiusdem custodiam sollicitis vacare vigiliis et animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere, submovendo noxia et agendo profutura debemus, ut excusso a nobis negligentie somno nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus animas Deo lucrificare, sua nobis cooperante gratia, valeamus eiusque Domini tunicam inconsutilem, sacrosancte videlicet Romane Ecclesie et fidei orthodoxe unitatem perpetuam conservemus.

Sane ad nostrum, qui desideranter in votis gerimus, ut fides catholica nostris temporibus prosperetur et pravitas heretica de finibus fidelium extirpetur, non sine displicentia grandi pervenit auditum, quod in Universitate studii Lovaniensis, Leodiensis diocesis, et circumvicinis locis a quadriennio citra fuerunt et hodie sunt nonnulli iniquitatis filii, qui quasdam falsas, sancte catholice fidei contrarias, erroneas, scandalosas et male sonantes propositiones, etiam in scholis et frequentissimo hominum cetu, veras esse publice affirmare et pertinacissime sustentare ac defendere apertissimasque Sacre Scripture auctoritates eorum erroribus repugnantes, illarum rectum, clarum et apertum sensum falsis eorum interpretationibus impudenter instando refellere, huiusmodi quoque eorum falsa dogmata manifestam hereticæ pravitatis labem continentia in aliorum mentes inserere et simplicium animas illaqueare non erubuerunt.

Nos igitur, premissos execrandos errores male et contra fidem sonantes ne propagentur ulterius et corda fidelium damnabiliter corrumpant, evellere et radicibus extirpare cupientes, fraternitati tue, de qua in hiis et aliis non immerito specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus de premissis omnibus et singulis inquiras auctoritate nostra diligencius veritatem, et quos per inquisitionem huiusmodi culpabiles esse repereris, si iuxta canonicas sanctiones et sanctorum patrum instituta se emendare ac depositis de cordibus eorum totaliter erroribus predictis ad Ecclesie unitatem, heretica labe huiusmodi abiurata, redire et tales propositiones esse scandalosas, falsas et hereticas ac male sonantes fateri et cum effectu ut tales refutare noluerint, hereticos declarare et, prout uniuscuiusque eorum excessus exegerit, debita pena punire, eadem auctoritate procures. Nos enim tibi contra affirmantes propositiones huiusmodi vel aliquam earum, et generaliter contra quoscumque hereticos in civitate et dioc. Leodien. commorantes protempore ac adherentes, receptatores et defensores eorum, cuiuscumque dignitatis, gradus vel conditionis existant, et quacumque ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate et auctoritate, ac quibusvis privilegiis sint muniti, per te vel alium seu alios, quos duxeris ad hoc fidei negotium deputandos, per accusationem, denuntiationem aut inquisitionem semel et pluries, simul vel successive procedendi et eos capi et incarcerari faciendi, ac repertos culpabiles, prout erroris qualitas exegerit, acriter puniendi, et illos ac contradictores quoslibet et rebelles, per censuram ecclesiam compescendi, brachium seculare pro horum omnium et dependentium ab eisdem executione, si opus fuerit, invocandi, et generaliter omnia et singula, que in premissis et circa ea necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna, et que inquisitores

heretice pravitatis, pro executione officii eis commissi, facere et exercere possunt, et ad officium Inquisitionis heretice pravitatis quomodolibet pertinent de consuetudine vel de iure, faciendi, gerendi et exequendi auctoritate apostolica tenore presentium concedimus facultatem; districtius inhibentes dilecto filio inquisitori heretice pravitatis in provincia Colonien. deputato, ne absque tua speciali licentia et commissione contra tales procedere aut ratione dicti sui officii in prefatis civitate et dioc. Leodien. absque tua licentia speciali aliquid facere presumat, etiam contra illos, contra quos iam procedere inchoasset, ymo illos cum scripturis et processibus ac informationibus quibuscumque per eum desuper habitis ad te remittat; ac decernentes irritum et inane, si secus super hiis per eundem inquisitorem ac quoscumque alios scienter vel ignoranter contigerit attemptari, non obstantibus fel. rec. Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, in quibus cavetur, ne quis extra suam diocesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine diocesis sue ad iudicium evocetur, seu ne iudices a sede apostolica deputati extra civitatem et diocesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut aliis vices suas committere, aut aliquos extra vel ultra unam dietam a fine dioc. eorundem trahere presumant, et de duabus dietis in concilio generali; aut si Universitati predictae et illius doctoribus, magistris, scholaribus et personis aut quibusvis aliis communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari aut extra vel ultra muros Lovanien. seu alia certa loca, aut coram aliis quam certis expressis iudicibus et conservatoribus trahi et ad iudicium evocari non possint, et quibusvis aliis privilegiis, indulgentiis et litteris apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta, iurisdictionis et facultatis tibi concessae et a te deputandorum et subdelegandorum huiusmodi explicatio impediri posset quomodolibet vel differri, quibus, etiam si de eis eorumque totis tenoribus habenda esset mentio specialis, presentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quoad premissa specialiter et expresse derogamus ceterisque contrariis quibuscumque. Tu autem in premissis sic te geras sollicite, fideliter et prudenter, quod exinde possis a nobis merito commendari.

Datum Rome apud S. Petrum, anno etc. MCCCCLXX^o, tertio nonas Maii, pontificatus nostri anno sexto.

Collation. G. BLONDUS. DE CURIA, J.
A. DE URBINO.

Archief van het Vaticaan te Rome, *Paulus II, Reg. Vatic.*,
n° 540, fol. 96-98.

146 (121bis).

1502, Juli 2-9, *Luexburg*. Vermelding van den inquisiteur en predikheer Bernarius de Franckell aldaar.

De reformatione Praedicatorum Luexburgensium.

Anno Domini 1502, in octava Visitationis regalis Dei genetricis Mariae, reformatus est conventus noster Lutzenburgensis ordinis fratrum Praedica-

torum, auctoritate papae Alexandrij vi., Raymundi de Sabaudia cardinalis ac legatj de latere, magistri Vincentij de Castro Nouo generalis, magistri Petrj Sybor provincialis, illustrissimi Philippi ducis Brabantiae, Engelberti de Nassaw, marchionis Christofori de Baden, in presencia dominorum abbatjs de Lutzenburgo et cancellarij Treuirensis, auxilio totius consulatus Lutzenburgensis, per eximium magistrum Bernarium de Franckell, vicarium conuentuum reformatorum, nationis Brabantiae, inquisitorem heretice prauitatis, priorem Coloniensem, cum his fratribus : fratre Dominico de Gelria, fratre Rodolfo de Colonia, fratre Johanne de Strynheim, fratre Tylmanno de Weda, fratre Wygando de Francfordia, fratre Henrico de Maguncia, fratre Wilhelmo de Aquisgrano, sacerdotibus, fratre Brunone coco et fratre Johanne sartore, conuersis.

(Tota haec pagina ex libro ms. pergameneo Dominicanorum conuentus Luxemburgensis. Ex ea a me descriptum.)

Koninklijke Bibliotheek te Brussel, HS. 6870-6917, los blad n°6895(stukken afkomstig van den Luxemburgschen jezuïet Wilheim?).